

**De Ivre Ac Potestate Romanorvm Pontificvm,
Imperatorvm, Regum ac Episcoporum**

Alvarez Guerrero, Alfonso

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 A 2069

De vsuris, & de monte pietatis, & Cambijs, & de interesse, de mora, &
purgatione moræ. cap. Ixvii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63477](#)

DE VSVRIS, ET DE MONTE PIETATI,
 & Cambijs, & de interesse, & de mora,
 & de purgatione mora.
 CAP. LXVII.

S V M M A R I U M .

- 1 Vsurā quid sit, & nu. 6.
- 2 In quibus rebus committitur usura, & nu. 3.
- 3 Locans rem aliquam, virum licet ex ea aliquod lucrum capere.
- 4 Qua de causa usura prohibita sit remissio.
- 5 Usurārūm materia ad quem spectet, canonistis an vero Theologis.
- 6 Aurum accipiens ad mercantiam faciendam, Argentum postea reddens, virum usurām committat.
- 7 Vendens rem plus quam valeat, peccat, limita, & num. 12.
- 8 Fraudulenter contrahens, usurām committit.
- 9 Tempus emptionis & renditionis verum rei valorem demonstrat.
- 10 Vendens res suas plus iusto pretio, testando, an eius testamentum de irre valeat.
- 11 Ad hoc, ut contractus usurarius non dicatur, que & quot concurrent debent.
- 12 Societatem contrahens, ut unus operam ponat, alius vero pecuniam, virum lucrum ex ea proueniens, licitum sit.
- 13 Liceatne frumentum ad renouandum mutuo dare remissio.
- 14 Deceptione usque ad dimidiam iusti pretij an sit premissa.
- 15 Liceatne clericis aliqua mercimonia exercere.
- 16 Emens annum redditum, item dans ecclesiæ fundum cum hoc ut aliq. debeat quo usque vixerit, & post mortem remaneat ipsi ecclesiæ, virum usurā locum habeat, remissio.
- 17 De mante pietatis quid dicendum, remissio, & à quo approbatus fuerit, & nu. 21. & 22.
- 18 Quidquid viria sortem percipitur, usura est.
- 19 Clericus usurām exercens, qua poena plectendus est.

25 Credi-

- 25 Creditor rem pignoratam possidens, teneaturne fructus in som
tem computare.
 26 Qui & quot sint casus, in quibus usura non committitur.
 27 Contractus de sua natura gratuiti, qui sunt.
 28 Manifeste usurarij ab Ecclesiastica sepultura repelluntur.
 29 Utrum pecuniam recipiens ad usuram, ipsam soluendo pecca
tum committat.
 30 Hoc est usurarij teneanturne ad usura restitucionem.
 31 Usurarius quis dicatur, & n. 32.
 33 In usurata transferaturne dominium.
 34 Mentalis usurarius quis nam dicatur.
 35 Cambiorum genera, que & quot sunt.

Vsura † est quicquid sorti accedit ex pacto, vel in intentione praecedente, ut in cap. consu
lit, de usuris. Potest etiam aliter diffiniri, & sic; Usura est lucrum mutui ex pacto debi
tum, vel exactum. ita Panor. in rubrica de u
suris; & vide Ioannem de Imo. in clementina, id est, de u
suris; & vide Rodolphū in tractatu de usuris & Anchara,
in. cap. peccati venia, dereg. iur. in. vi.

† Et si queratur, in quibus rebus committatur usura; die in his rebus, in quibus consistit mutuum: dicitur exod.
xxij. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi,
qui habitat tecum, non vrgebis eum, quasi exactor, nec u
suris opprimes. Et mutuum quidem consistit in his, que
sunt triplicis generis. Nam quædam consistunt in numero,
ut pecunia; quædam in podere, ut argentum, & aurum;
quædam in mensura, ut triticum, vinum. In alijs vero re
bus non potest consistere mutuum. Ratio est, quia in mutuo
transfertur dominium rei mutuatæ, vnde dicitur mutuum,
quia de meo sit tuum, ut in. l. ij. v. si certum petat. Recipiens
vero mutuum non tenetur restituere identitatem eius
dem substentiæ, quia ut plurimum, ista, quæ mutuantur,
confunduntur usu: sed tenetur restituere tantundem sub
certitudine eiusdem valoris, ut l. cum quid, & l. vinum. It
si certum petat. Certitudo autem valoris non potest ha
biter in alijs rebus non consistentibus in numero, ponde
re, vel

re, vel mensera. Sed in pecunia, & in alijs consistentibus in pondere, & mensura, reperitur certitudo eiusdem valoris in alijs rebus eiusdem substantiae.

3. † In quibus rebus committatur usura, vide Rodulphū in suo tractatu de usuris. & Ancha. in repetitione d.c. pecati venia, de regulis iuris in yj. Quare autem usura consistit in his rebus tantum, ratio potest assurgari, quia in illis transfertur dominium, & usus rei, scilicet, dominij ipsius rei: quia dominium consumitur ex usu ipsarum rerum. In alijs rebus secus est, nam si loco tibi domum, velequum, usus rei est separatus à dominio, nec consumitur dominium rei ex usu. ideo non facio contra naturam rei capiendo aliquid pro usu ipsarum rerum, nam dominium remanet apud me, & tu habes usum rei. Nam ex illa domo, quā loco, licite possum aliquod lucrum capere: sed hoc nō constitut in rebus mutuatis, quia dominium incontinenti transferatur in me. † Ex his habes secundum communem opinionem doctorum, qua re ex re locata possum licite capere lucrum & non ex re mutuata. ex his infert Panormit. in Rubrica de usuris, quod si ego locarem tibi Pecuniam, non ut expendas, sed ut ad pompam retineas in bancho, licite tunc possum aliquod lucrum capere: quia tunc usus rei est separatus à dominio, vt notatur in capitu. conquestus. de usuris. & de hoc vide Ludouicum Roma. in consilio. cccc. & Iudeis prohibitum fuit accipere usuram à fratribus suis, scilicet Iudeis: per quod datur intelligi, quod accipere usuram à quocunque homine est simpliciter malum: debemus enim omnem hominem habere quasi proximum, & fratrem, præcipue in statu euangelij, ad quod omnes vocantur: vnde in psalmo absolute dicitur: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram. & Ezechi: qui usuram non acciperet, quod ab extraneis usuram acciperent, non fuit eis concessum quasi licitum, sed permisum ad maius malum vitandum. ita Sanctus Thom. ij. ij. quæst. lxxvij, ad primum.

5. † Sed quero, quare usura est sic utroque testamento prohibita, & ita detestata à iure humano. doctor. ponunt aliquas cætationes in Rubrica de usuris: sed vide Imo-

Imolam in clementina.i. de usuris, & vide Petrum de Anchar. in capitu. peccati venia, de regulis in vi. latissime per Rodulphum in tractatu de usuris, in iij. charta. Bald. in rubrica de usuris, & in. l. cunctos populos. C. de summa tristitiae & fid. cathol. & ibi. vide Modernos, vbi multa dicunt, & vide in capit. quanto, de usuris; & dic etiam, quod utrumque testamento prohibetur, quia contra pietatem, & charitatem, nam debet quis subuenire proximo in necessitatibus: vnde contra charitatem peccat nolens mutuare sine lucro; vnde non diligit proximum, sicut se ipsum, quemadmodum tenetur ex precepto diuino. † Et usura est vi-

tium quoddam contra naturam rerum, quando pecunia germinat pecuniam, quae tamen naturaliter non est apta germinare, cum sit tantum in mensura rerum. ff. de contrahend. emptio. in l. j. & in ca. ejcens. lxxvij. distinct. & venditur usus rerum, vbi non est, ita Panor. in rubr., de usuris & Federi, de Senis in consil. cccij. & Roma. in consil. cccxxij.

Et quod supra dixi, usuram consistere in his tantum, in quibus consistit mutuum, de hoc vide Calderi. & Abbatem in c. nauiganti. de usuris. & vide Ioan. Andre. in c. pecatum. de regulis iuris, in vi.

† Nunquid autem materia usurarum spectet potius ad canonistas, quam ad theologos, vide Ancha. in disputa. incipiente, antiquis refers. Ana. in. cap. in ciuitate, de usuris. Alexan. in consil. j. ij. volum. Et Ioann. Mona. in. c. j. de usuris libro. vi. dicit, quod ecclesia hoc casu vendicat sibi iurisdictionem in laicos, quia usurarij committunt principalius in Deum, abutendo rerum usu, ideo ad eius vicarium spectat punitio.

Et ad totam materiam de usuris vide Bald. in Rubri. de usuris. & vide beatum Thom. in. ij. ij. quæst. lxxvij. Et iure possunt repeti coram iudice ecclesiastico, vel seculari ad libitum, est ergo tale crimen mixti fori. text. & docto. in c. post miserabilem de usuris. & vide in. cap. postulasti. de Iudeis, vbi etiam dicitur, quod Iudei in utroque foro compellendi sunt restituere usuras. & vide docto. in. c. quanto, de usuris. Et Iudei committentes contra eorum legem in morali.

moralibus subiacenti iudici ecclesiastico, etiam quando lib
dæi, vel alij infideles peccant contra naturam, nam sicut
Deus puniuit tales Gen. vii. ita & eius Vicarius, vide Pa
norm. in d.c. post miserabilem.

8 † Nunquid autem sit usura, si quis accipit aurum ad
mercantiam faciendam, & reddit argentum, quia crevit,
vide Felin. in. capitu. excommunicamus, de hereti
cis.

Et utrum pecunia possit vendi, vel locari, vide ultra es
qua diximus supra. Petrum de Ancha. in. dict. cap. peccau
venia, de regulis iuris, & vide gloss. in. cap. j. xij. ij. quæstio
ij. Dixi superius, quod possim locare pecuniam, non ut
expendas: sed ad pomparam, de mente Panorm. sed non
approbo; quia contra charitatem; & quia pecunia con
tra naturam suam germinat pecuniam. vos cogi
tate.

9 † Et notabis in materia usurarum, quod vendens rem
plus, quam valet, quia solutionem differt, peccat, nisi du
bium sit, an tempore solutionis erit valor rei variatus, &
venditor non erat venditus tempore, quo vendidit rex.
est secundum communem intellectum in. cap. in ciuitate
de usuris. Et quia in ista materia quæstio ista est importan
tissima, pono casum. Quidam mercatores emunt triticum,
oleum, seu alias merces, quæ tempore venditionis non va
lent ultra quinque scutos, & promittunt se soluturos in
termino constituto sex scutos; queritur, utrum talis con
tractus esset usurarius; respondet Papa in dict. cap. in ciu
itate, quod licet talis contractus ex forma tali usurarius no
possit iudicari, tamen venditores nichilominus peccatum
incurrant, nisi dubium esset merces illas plus, vel minus
valituras tempore solutionis faciendæ: & ideo qui sic con
trahunt, melius facerent, si à tali contractu abstinenter; cu
hominū cogitationes Deo occultari non possint. Ideo ex
d. rex. notant docto. quod ex contractu emptionis, licet
maius præmium debito interueniat, solendum certo tem
pore, post venditionem non resultat formalis contractus
usurarius; & hoc ideo, quia usura regulariter committitur
mutuo, ut diximus supra in diffinitione. † Sed ubi fra
dem titu diffe tiun lucri quo C. pl per t illi ta foro les d fuler Et P polit ter n +1 temp deen bus. h sit min vend prov indi distar latite pro li illus. deber nouc d.c. in tap. G intellig axx. & ditione apon quim emitt f dea

dem contrahentes habent in mente, tunc usuraria committitur, si propter hoc statuitur maius pretium, quia solutio differtur: sicut enim solutio facta ab ipso emptore, & pretium sibi restitutum, quasi contrahatur de novo mutuum cum lucri illius excessus, qui erat in pretio; nam plus valeret, quod in veritate agitur, quam quod simile concipiatur. C. plus vale, quod agitur, & in Rubro, & in nigro, & in causa tuas, qui filii sunt legimi. Et an teneantur restituere isti tales in foro animæ illius excessum pretij dicto, quod in foro animæ tales tenentur ad restitutionem. Itaque isti tales debent effectualiter, & realiter restituere, si volunt cōsulere animabus eorum, ita docto, in causa consiluit, de usuris. Et philosophus naturali ratione ductus dicit in primo polit. quod usuraria acquisitione pecuniarū est maxime præternaturam.

† Et notabis, quod verus valor rei attenditur secundum tempus emptionis, & venditionis, ut in cap. cum dilecti, de emptio, & vendi, & l. i. C. de rescin. vendi, cum similibus, hoc verum nisi dubium sit tempore solutionis pretij suminus, vel plus valitura, ut in causa in ciuitate de usur. & vendor non erat alias venditus tempore contractus pro valore nunc currente: illis duobus concurrentibus, ut indicat cap. in ciuitate, & in causa fin. de usuris, non attenditur valor existens tempore contractus: quod est singulariter notandum secundum Panorm. in d. causa in ciuitate, pro limitatione illius causa cum dilecti, de emptio, & vendi, & illius, l. i. C. de rescin. vendi. Sed ubi contractus est dubius, debemus abstinere à tali contractu, quia in dubio debemus capere partem magis tutam animæ, ut per doctor. in d. causa in ciuitate, & not. gloss. in causa unico, de scrutinio, facit cap. significati, & capit, ad audientiam, de homici. & pro intellectu decretalis, in ciuitate, vide Ancha. in consil. clxxx. & vide Bald. in Rubrica, C. de usuris, ubi ponit questionem, an sit usuriarius ille qui vendit plus propter divisionem solutionis pretij; & ponit, an sit usuriarius ille, qui minoris emit propter anticipationem pretij, ut quia emit frumentum in herbis. Vide etiam Bald. in l. hac edita, s. is illud. C. de secund. nup. Et sanctus Thom. in se-

LII cunda

cunda secundæ. quæst. lxxvij. ad qnartum, dicit, contra iustitiam est, quod aliquis rem carius vendat, quam valeat, vel vilius emat. Sed ille, qui negotiando rem carius vendit, quām emerit, necesse est, quod vel vilius emerit, quām valeat, vel carius vendat; ergo hoc sine peccato fieri non potest. ita sanctus Thom. dicit etiam; nihil prohibet lucru ordinari ad aliquem finem necessarium, vel etiam honestum; sicut cum aliquis lucrum moderatum, quod negotiando querit, ordinat ad domus suæ sustentationem; vel etiam cum aliquis negociationi intendit propter publicam utilitatem, ne scilicet res necessaria ad vitam patris defint; & lucrum expetit, non quasi finem, sed quasi stipendium laboris, dicit etiam sanctus Thom. in secunda secundæ. questio. lxxvij. ad secundum; Si aliquis carius vendit res suas ratione mutui, aut utilius emit, quod est alterius; vel etiam dilatione præcium auget, vel pro acceleratione diminuit, peccat contra iustitiam, & Ezechi. cap. xvij. dicit inter alia, quæ ad virum iustum requiruntur; vsuram, & superabundantiam non acceperit; & videbis Abbatem in cap. ad nostram. de emptio. & vendit. dicentes, t̄ quod testamenta eorum, qui manifeste vendunt res suas plus iusto pretio propter dilationem, & minori præcio pecunia statim soluta, ipso iure, non valent, tanquam testamenta manifestorum usurariorum, iuxta formam text. in cap. quamquam, de usuris in vi. & ita dicit se consuluisse. & vide Rodolphum in tractatu de usuris, quæst. xxx. & vide etiam Abbatem in capitulo nauiganti. de usuris col. iij. & vide Innocen. in capitulo j. ne clericis, vel monachis, & vide gloss. notabilem. in capitulo. quicunque. xiiij. quæstion. iij. & ibi vide docto. ¶ & in dicto. capitulo. nauiganti notant docto quod usurarius est censendus ille, qui emit rem de praesenti minus, quam valeat; ex eo quia differt traditionem rei emptæ, & soluit præcium de praesenti; nisi dubium sit, quod plus, vel minus sit valitura res tempore traditionis. Sed quo ad formam contractus non est usura; quia usura non committitur nisi in contractu mutui; vt in cap. consuluit. de usuris; sed quo ad intentionem depravatam est usura, quia perinde ius singit, ac si illam pecu-

pecuniam mutuaret illi venditori, ut recipiat illud lucru, quod est ultra veram extimationem. ita docto. in dict. cap. nauiganti. & ibi etiam notatur, quod quando venditur res plusquam valebat, & differtur precium rei ad certum tempus, vel terminum; duo debent concurreat hoc, ut contractus non dicatur usurarius; primum, t̄ quod dubium sit, an tempore solutionis præt̄; res sit valitura plus, vel minus; secundum, quod iste venditor non erat alias venditus tempore contractus. & hoc ratione iam dicta; quia usus fuit, & cætera. & de hoc videbis doct. in d.c. nauiganti. Et si dicatur, quando potest dici certum, quod res valebit plus tempore solutionis? dico secundum Hosti. in d.c. nauiganti. quod debet attendi communis opinio, & cursus regionis; nam communiter minus valet frumentum tempore mensium, quam tempore Patchæ. Et licet quandoque accidat contrarium, tamen propter hoc non est recessus à dicta præsumptione; quia debet considerari quod frequenter accedit. l. nam ad ea. ff. de legibus. ca. literas. de responsatione impube. & vide Alexand. late. in l. prætia rerum. ff. ad l. Falcidi. & vide Bar. & docto. in l. ij. C. de rescind. venditione.

Et utrum licet emere rem vilius. & vendere carius, videlicet, tanquam fornicatio, qui seculis, tamen, qui contrahunt societatem, & unus apponit operam, & alius pecuniam. vide gloss. in c. plerique. xiiij. q. iij. dicendum. Si quis pecuniam suam dedit negotiatori, ut inde temat merces, & det sibi partem lucri, illud licitum est, si periculum spectat ad utrumque: itaque licitum est, quod unus socius der pecuniam, & alter suppleat laborem, vt. ff. pro socio. l. v. tamen. ex pacto, an sit ad alterum dunitur periculum pertinere, vide doctor. in dicto. capit. nauiganti, & vide Abbatem in. ij. col. & vide cundem Abbatem in. c. per vestras. de donatio. inter vi. & vxo. Et dare pecunes ad Zoaticam, ut in multis ciuitatibus sit, an sit usuraria, vide Rodulphum in tractatu de usur. s. q. xxij.

Vtrum doctor mutuans pecuniam scholari, ut intret cum, & audiat lectionem suam, vide Panorm. in rubrica usuris. & vide Ancha. in. capit. peccati venia, de regulis

LII 2 Iuris.

iuris. Notabis etiam post docto. ex dicto. cap. nauiganti. vt
etiam in contractu mutui post moram possit peti interef-
sel lucri veri cessantis, & vide etiam docto. in c. conquestus,
de usuris. Item aduerte, quod non est licitum aliquid recipi-
pere ex mutuo ultra sortem ex pacto; sed hoc intelligendū
est, quando recipitur pecunia inestimabile; nam nulla cre-
menta recipi debent ex mutuo quæcumque sint, & qualia-
cumque. xiiij. quæstio. iij. capit. j. & ij. & iiij. & de hoc dice-
mus in fine capituli, quia materia interesse practicabilis, &
utile est.

16. † Vtrum contractus sit licitus, quando datur frumen-
tum ad renouandum de hoc vide latissime per Rodul-
phum in tractatu de usuris; & vide Imolam in consilio
xxv. & ibi dicit; si mutuui frumentum cum pacto, quod
debito teneatur illud reddere, quando creditor placue-
rit, usura est; & illud, quod licitum sit contrahentibus se
decidere usque ad dimidiam iusti pretij, limita, ut proce-
dat, quando re ipsa interuenit deceptio, non ex propozito.
ita Calderi. in d. c. nauiganti. Itaque, non euitat peccatum
qui scienter emit rem minus, quam valeat, saltem ignoran-
te venditore; tenet etiam Panorm. in. dict. cap. nauiganti.
17. & Panorm. in. cap. in ciuitate, dicit; † Videtur enim de
iure canonico permisam deceptionem usque ad dimidiam
iusti pretij, quando res; & pretium sunt de presenti; secus,
quando differtur solutio pretij, quando res; & pretium
sunt de presenti, secus, quando differtur solutio pretij;
sed ecclesia non debet alium decipere. gloss. in ca. hoc ius
porrectum. x. q. ij. Sed in foro animæ, etiam laicus. Anto.
Panor. in. d. c. in ciuitate.

18. † Clericis autem non est licitum exercere aliqua mes-
simonia. c. negotiatorem clericum lxxxvij distinct. & no-
tatur in d. c. j. ne clerici, vel monachi. Si indigeret, potest
exercere licite aliquid opus. gloss. in cap. canonum. xiiij.
quæst. iij. & vide in cap. j. de celebratio. Missarum. & vide
dicto. in cap. clericorum de vita, & honest. clericorum. & vide
text. in ca. diaconi. il. iij. xcij. distinct. vbi litera Diui Hie-
ronymi dicit, Mendicat infelix in plateis clericus, Solus
Episcopus incumbit bonis, solus vtitur ministerio, solus
Episco-

Episcopus vniuersa vendicat, solus partes in uaditalienas,
solus occidit vniuersos, &c.

Erit mutuans frumentum, quod valebat tunc. x. si tempore
receptionis valet. xx. potest recipere cum bona conscientia;
securus si habuisset intentionem depravatam, quia
mutuauit frumentum antiquum, vt sic postea haberem no-
num. de hoc videbis Panorm. in dict. cap. nauiganti. in ca-
pitu. si quis clericus. xiiij. quæstion. iiiij. & videbis in l. vi-
num. ff. si certum peta.

Item notabis, quod non est usura, si quis dederit alicui
certam pecuniam quantitatem cum pacto, vt ipse, & sui ha-
redes reddant certam quantitatem singulis annis. ita In-
nocent. & Hostien. & communiter omnes docto. in. c. in ci-
uitate, de usuris. Item non est usura, vt si quis occurrat suæ
republicæ, & res publica dat tantum omnianno, & non
potest ille forte p. principalem repetere, sed bene possunt
vendere alteri. Ita omnes docto. in dict. ca. in ciuitate, & in
cap. fin. de usuris, per dictum Innocent. Nam ciuitas habet
reditus, vnde videtur constituere annum reditum ex re-
ditibus suis. Item in tali casu non est mutuum, quia ciues
compelluntur subuenire communitati, & non possunt re-
petere, quando volunt, licet commune potest se exonerare
ab illo debito soluendo capitale. Item commune libero
constituit lucrum facit. cap. & si questiones de simonia. &
vide in. cap. sicut j. quæst. ij. Et de illa questione, si quis e-
mat annum reditum, quo ad vixerit, & item aliquis daret 18
ecclesiæ fundum, cū hoc vt teneatur eum alere toto tem-
pore vita sua, & pro aliementis datur tantum in anno, &
post mortem fundus sit ecclesiæ; de istis questionibus, &
in libris vide Ioann. Andrei. in dict. cap. in ciuitate, & in
additione ad specu. in rubrica. de usuris. & vide Rodulphum
repetitione. c. consulit de usuris. ij. p. quæst. xv. Cinus,
Bald. in. l. ff. pater puer. C. de inossi. testamento. Cinus,
Ar. Ange. & Salicet. in. l. ea pactione. C. de usuris. Paulus,
Alexan. in. l. de fideicommisso. C. de transactio. Roma.
consi. ccccxxij. incipit. pro pleniori discussione. & vi-
de Jacob. in. l. si pater puer. & ibi Alexan. C. de inofficio
testamento. & vide Panorm. in. quæst. sua, que incipit,

Augentio, & litissime Ancha. in. ca. peccati venia. de regulis
iuris. in. xj. &. xiiij. q. principali. Et de illo qui emit posses-
siones ab ecclesia. ita quod post mortem euentis reuertan-
tur ad ecclesiam. Archidia. dicit; non est vsura in cap. ples-
rius. x. iiij. q. iiiij. qui ita dicit Hostiens. in summa. iiii. de
vsuris. & an aliquo. & vide Bald. in. l. si ea pactione. C. de v-
suris. & vide Bal. post Cinum. in. d. l. si pater puellae. C. de
inofficio testa. Dixi superius. si quis occurrat sua reipu-
blicae; nota de imprestitis ciuium; an eorum merces de me-
te sit vsura; & adde omnino Ancha. in. ca. peccati venia. de
regu. iuris. & vide Bald. in. l. hac editali. C. de secundis nu-
ptijs. & vide Imolam in. l. si maritus. ff. soluto matri. & vide
Ancha. in. disputatione sua. quae incipit; antiquis. & moder-
nis temporibus. & late Bald. in. c. j. de iura juran. Et quod
tale lucrum sit licitum. tenet Barto. in. l. cunctos populos.
C. de summa tri. & fi. catho. & vide Rodulphum in tracta-
tu de vsuris. in. so. car. vbi examinat octo quaestiones in ma-
teria montis. & vide Paulum de Castro in. l. si quis nec cui
fam. ff. si certum peta. † Et de monte pietatis. vide doctrin-
arium Caietanum in tractatu suo de monte pietatis; vi
ipse dicit. quid sit mons pietatis. quae eius capitula; dic-
etiam. in quo genere. & in qua specie virtutis. aut vin-
gerationes ille locentur. recitat etiam primam opinionem
dicentium nihil vsuram. aut iniustitiae inueniri in contrac-
tibus montis pietatis. & determinat. quod. in his contradic-
tibus committitur vsura. Et in c. is dicit. peragatis omnibus
in his opinionibus. quae aliquid ad propositum ex mora-
libus rationibus adduxerunt. restat primo nominanda re-
tulit. non mutuum facere. sed rem quandam esse. & homini-
bus ineffabilem. & propterea rationibus huiusmodi.
quae humanos scruntur actus. non omnino commi-
tendum esse iudicium huius montis. Nos enim cum
sua diuinitate veluti loquentes in aere relinquere ope-
ret.

Remanet deinde eis satisfaciendum. qui contractus hu-
ius montis ab Apostolica sede approbatos dicunt. aut au-
diunt. † Sciant igitur hi montem quidem pietatis ab Apo-
stolica

stolica sede approbatum, sed non illius capitula, ut exemplo literarum approbationis coniucere potui. Appellatur autem mons pietatis (ut in eisdem dicitur) summa illa pecuniae piæ collecta, & sub custodibus deposita ad perpetuam reuelationem pauperum mutuo mediante. Vbi nota, quod mons ipse est simpliciter approbatus, & erectus ab ipso summo pontifice. eius autem capitula supradicta sunt approbata cum hoc adiectu, scilicet sacris canonibus non contraria; unde si qua capitula sunt contraria, approbata non sunt. hæc autem esse ea, quæ iniustiam continent, nullus dubitat. Non sunt igitur approbata illa capitula, quæ iniusta esse in hoc tractatu monstratum est: propter quod si ita est, non paruum peccatum fuit facere imprimi summi pontificis bullas truncatas absque illa particula sci licet sacris canonibus non contraria. Laqueus siquidem est animarum, in quem ego incidissem, vel saltem absque suspensione non fuisset, nisi viua voce audisset sic haberi in originalibus, & calamo scriptâ particulam illam in bulle Mantuanæ copia vidisset.

Et hæc quoque eadem radice satisfit illis, qui ex priuilegijs, & indulgentijs concessis à Romano pontifice illis, qui ad montis conseruationem, aut augmentum manus portigunt adiutrices, arguunt: iam enim patet, quod mons ipse sanctus est, & in ordine ad illum hæc omnia conceduntur; annexa tamen mala ex hoc non approbantur; sed potius tolerantur ad evitacionem maioris mali, quo per publicos usurarios res pauperum vorantur. hæc ille doctissimus Cajetanus.

Capitula montis sunt tria; sed de tertio capitulo erat dubium cuius verba sunt.

Tertio, quod ultra pecuniam mutuatam officiales monitis exigant secundum numerum librarum singulis mensibus tot denarios à debitoribus, ita quod quot libras aliquis mutuo suscepit à monte, tot denarios singulis mensibus, quibus illas retinet, teneatur dare.

Item in materia nostri capituli notabis, quod si quis possessiones alicuius data pecunia recipit in pignus, si idem suam recipit, deductis expensis possessionem

Kkk 4 libere

libere restituat debitori. text. in cap. plures, de usuris. & vide in cap. quoniam eo t. Sed quomodo intelligatur illud, quod dicitur, quod fructus pignoris computantur in sortem, vide gloss. & docto. in cap. ad nostram. il. j. de iure iur. & dominum Anto. ibi; quia elegantissime declarat. Si autem creditor minus haberet eo recepto possessionem ad dominum reuertatur, ut in dicto. cap. plures. Et notabis ex isto text. quod usura committitur non solum quando expresse aliquid datur annuatim, sed etiam si ex pacto creditor lucrat fructus rei pignorate, nam cum fructus recipient extimationem, accedunt nunc sorti ex pacto precedentibus & licet text. in dicto. cap. plures, loquar in genere de possessionibus fructiferis, id est dicendum in dominibus, & aliis rebus: debent enim soluta pensione extenuare sortem.

²³ f Quicquid enim extimabile percipitur ultra sortem, usura est, ut in cap. j. xiiij. quæsto. ij. ybi dicitur; Si plus quam depositi, expectes accepisti, feneratores; & in hoc improbadus, non laudandus; & ibi in cap. ij. non legitur. Item alij pro pecunia fenerata solent munuscula diuersi generis accipere, & non intelligunt scripturam usuram appellare, & superabundantiam quicquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus receiverint, & ibi in capit. ij. dicit Ambros. plerique refugientes praæcepta legis cum dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia usuras exigunt, sed de mercibus eorum, taquam usurarum emolumenta, percipiunt; ideo audiant quid lex dicat; Neque (inquit) usuram clearum accipies, neque omnium rerum. Item etiam usura est, & vestis usura est, & quodcunque accedit sorti, usura est: quod velis, nomen ei imponis, usura est, & de hoc vide Ioan. de Anz. in oīt. cap. nauiganti. Itaque usura est, ubi amplius requiritur, quam quod datur. ut dixi. & text. in cap. usura. xiiij. quæsto. ij. Sed usura aliquando non committitur, licet ultra sortem quid accipiat, ut infra dicemus. Et notabis, quod fructus rei pignorate, ipso iure attenuant sortem. & de hoc videbis text. & docto. in dicto. cap. plures. & vide in l. ij. C. in quibus causis, pig. ta. contrahi. & videbis in l. j. & ij. C. de pactis pignorum. & hoc probatut in cap. ad nostram. il. j. de iure iur. f Sed nota.

notabis in dict. cap. plures, pœnam clericorum exercentes vſu-
ram; debent enim deponi ab officio ecclesiastico; de quo in
cap. anter dilectos, de excessibus prælatorum. Sed Maritus
recipiens pignus pro dote promissa non tenetur fructus
in sortem computare. tex. in cap. salubriter, de vſuris; & est
casus singularis, & alibi non probatur. Itaque fructus
rei pignoratae non extenuant sortem, quia succedunt lo-
co interesse; quia maritus patitur in non recipiendo do-
tem promissam. & ibi dicit Panorm. post multa, puto
quod gener à principio possit conueniri cum socero de
perciendo aliquid annuatim usque ad solutionem do-
tis, dummodo sit solitus mercari, vel ponere pecuniam
apud mercatorem, cum iste non capiat pro mutuo, nec
pro dilatione data, sed ut susineat onera matrimonij; & sic
potius capit, ut interesse, nec videretur hoc contra bonum
charitatis. & vide doct. in c. per vſuras, de donationibus.
inter vir. & vxorem.

† Et si creditor habet possessionem rei pignoratae, non ²⁵
tenetur computare fructus in sortem; quia consolidatur
tunc vſus fructus cum proprietate: casus est notabilis in ca-
conquæſtus, de vſuris. docto. in c. j. de feudis.

Dixi, quod aliquando vſura non committitur, licet ali-
quid vſtra sortem aliquid accipiat, de hoc vide Panor. in
dict. cap. plures ad finem, quia generaliter vbi cunque per-
cipitur aliquid loco interesse, non committitur vſura, ut mu-
tuui tibi. c. & cum tu non valeres restitueres, recepi tan-
tam pecuniam sub vſuris, tunc potero exigere. cap. & eti-
am vſuras, quia non ut vſuram, sed interesse; nam mihi
nullum lucrum accedit: ad hoc vide, quod notatur in
cap. dilecti. de foro competen. & in cap. peruenit, de fide-
iūſſo item si fideiūſſor soluit sub vſuris, ita Ioann. Andre,
in cap. damnum de regu. iuris, li. vij & vide gloss. & docto.
in cap. conquæſtus, de vſuris. & vide gloss. & docto. in l.
curabit, de actio. empti. Sed tu vide gloss. magistralem in
ca. j. xiiij. q. iiij. vbi dicitur, † vſura est vſtra sortem aliquid ²⁶
recipere, nisi in quinque casibus, Primo, in casu fauore ec-
clesia, ut in c. j. de vſuris, & c. conquæſtus; vbi vide gloss.
ponentem aliquos casus. & vide ibi Panorm. ponentem

alios casus, sequitur glossa. Secundo, cum fideiussor solvit sortem, & vsluras, potest vsluras petere, vt in cap. constitutus de fideiussore. Tertio, cum pœna peccit præter sortem, c. in legibus, xij. q. ij. Quarto, & cum peccit vslura, tanquam interesse, vt. ff. pro loco. l. socius qui, & glossa in e. quoniam, xiiij. q. iiiij. vbi dicitur, ad quæstum prohibemur sumere vsluras, causa lucri captandi, non autem vitandi damnum, maxime in contractu bona fidei, vbi ex sola mora veniunt vslura, vt. ff. de vsluris. l. mora. g. in bona. Siquis ergo esset in mora soluendi, ab eo possunt repetiri vslurae, non tanquam vslurae, sed tanquam interesse, vt. ff. pro loco. l. socius qui, & tunc petuntur vslurae iudicis officio, non iure actionis: licite enim potest quis agere ad hoc, vt reddatur indemnis, vt in cap. peruenit, de fideiussoribus. & in. ca. si quis de clericis, xij. quæst. ij. vbi agitur ad interesse, sequitur glossa. Quinto, cum recepit aliquid pro re, quæ non constituit in pondere, numero, vel mensura; sicut in locatione. Item sexto casu ratione incertitudinis, vt in d. c. in ciuitate; sed de incertitudine iam diximus. ¶ Ad intelligentiam scias, quod duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti, sunt, vt mutuum, & commodatum: in mutuo certum est, & requiritur, quod sit gratuitum alioquin est vslura. Item si comodatum non est gratuitum, non quidem est vslura, sed tamen si aliquid recipitur pro commodato, statim definit esse comodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipsa; aut p. vslu rei si p. re ipsa aliquid recipitur, aut est pecunia, aut alia res, si pecunia, est emptio; seu veditio; si alia res, erit contractus permutationis: si p. vslu rei accipitur pecunia, erit contractus locationis: si res alia, erit contractus in nomine; et do, vt des; vel do, vt facias; omnes isti contractus sunt hec tilaicus, etiam causa negotiationis, vt in c. fornicari. lxxxvij. distincti. clerici tamen in quantum possunt, debent abline re ab emptione, & venditione; tamen in casu necessitatis, vt iam supra dixi, permisum est clericis negotiari, vt in cap. i. Ne clericis vel monachis, & vide in capit. clericus vi. Etum. xci. dist. in ct. & xxij. quæst. i. cap. i. &. cap. nunquam de consecr. distincti. v. & tunc non acquirit lucrum ex negotiations, sed ex artificio: talia enim lucra licita erant Apo-

stou,

stolis, vt in c.i.xxi.q.i. Et de interesse dicemus multa ad finem capituli.

Et tū usurarij manifesti repelluntur ab ecclesiastica sepulchra, & altaris communione: de quo vide text. & doct. in. c. quia. in omnibus. de usuris. Et usura est prohibita, etiam si quis eam exercuerit pro aliquo opere pio faciendo, vt notatur in cap. super eo. de usuris, & ibi notatur, quod non debet quis mentiri pro aliena vita. concordat. ca. ne quis. xxij. quæst. ij. quod est contra docto. dantes consilium contra conscientiam, ut liberent quem à morte. & vide optimum text. Augustini in cap. quod ait. xiiij distinct. & vide etiam text. Augustini in cap. si (quod verius dicitur) xxx. xiiij. quæst. ij. Et an tex. in cap. super eo, intelligatur in mutuante tam, vel etiam in recipiente, ibi videbis. Et quod recipiens pecuniam ad usuram non peccet, videtur sentire Archid. in. c. si sceneraueris. xv. distinct. vbi dicit, quod turpitudine solum vertitur ex parte dantis. Sed tu de hoc melius vide per Archidiac. in. cap. si quis usuram. xiij. q. iiiij. vbi distinguunt, an recipiens præstat causam, aut non. tū²⁸ Sed quod non sit peccatum recipere pecuniam ad usuram, & usuram soluere, tener gloss. in c. debitores de iure iuram. Sed Archid. in. cap. in eum. i. q. i. dicit, quod ille, qui accipit pecuniam ad usuram ab illo. qui exercet usuras, & paratus est facere, non peccat, si hoc facit propter suam, vel alterius necessitatem, vel propriam utilitatem: alias peccat mortaliter. Et de ista questione in terminis vide sanctum Thom. in secunda secundæ. q. lxxxvij. artic. vlti. vbi concludit, quod non peccat capiens ad usuram, nisi induixerit mutuantem, quia nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris; licet ramen ab eo, qui hoc paratus est facere, & usuras exercet; mutuum accipere sub usuris, propterea aliquid honum, quod est subuentio suæ necessitatis, vel alterius. ita sanctus Thom. de quo vide Panor. in. cap. cum ecclesiæ. de simonia; & latissime per Rodolphum in tractatu de usuris in. iiiij. charta. Et usurarij, qui sunt soluendo, coguntur per poenas Lateranensi concilij usuras restituere, facultatibus non extantibus debent pos-

possessiones emptæ ex pecunia scenerbi vendi, & debentibus recipere satisfieri, ut in c. cum tu, de usuris. & ibi dictū docto, quod bona usurariorū non sunt tacite hypothecata illis, à quibus fuerunt pecuniae extortæ, dicunt etiam, quod bona usurariorum in alium translata titulo oneroso non sunt debita illis, quibus fuit pecunia extorta; secus, si sint translata titulo lucrativo; Et ibi examinatur quæstio si dos constituta ex pecunia sceneratitia debeat restituī creditoribus; & usurarius liberatur à restitutione, si illi, quibus extorserat, pure, & simpliciter, & sine dolo remiserint, de quo vide ibi Panor. in fine, sed vide Panor. in c. o. fuluit. de usuris. vbi dicit; Usurarius debet restituere usuras, licet remiserit, si habebat mentem corruptam, omnino nolle ipsas restituere.

³⁰ Et hæres usurarij, siue filius, siue extraneus tenet usuras restituere. c. tua nos. de usuris. & ibi doct. Et de intellectu illius decretalis, vide Rodulphū in tractatu de usuris. q. lxxi. & q. lxxij. & vide Bald. in. ca. ad nostram. il. ij. de iure iur. & vide Rodulphum. in. q. lxxiiij. & lxv. & vide Anto. in. c. debitores. de iure iuran. Et utrum altero herede usurarij non potente restituere, alter teneatur in solidum, vide doct. in. d. cap. tua nos. Sed Caietanus in opusculis, vbi ponit sex quæstiones de usura, dicit post examinatam quæstionem in quæst. v. Hæredes usurarij tenentur secundum hæreditarias portiones tantum, non in solidū. Vos cogitate.

³¹ Sed t̄ nota, quod usurarius est ille, cui debitor libera liquid ultra sortem dedit, si ipse habebat mentem depravatam, vel non fuisset alias mutuaturus, nisi sperasset aliquid ultra sortem; & tenetur restituere. rex. in. c. consuluit de usuris. & ibi doct. & ibi etiam notatur, quod usurarius est ille, qui prorogat terminum debitori aliquo accepto. Sed an sit usura, si mutuo decem cum pacto, quod alia vice tu mutues mihi decem. ita quod obligatio antidoralis committitur in pactum. Panor. in. d. ca. consuluit. de hoc vide Rodulphum in tractatu de usuris. v. charra. vide sandatum Thom. & Caietanum in secunda secundæ. q. lxxvij. ad secundum; vbi dicitur; non potest in ciuilem obligationem de-

deduci naturalis obligatio ad antidota; quia talis obligatio ciuilis est pecuniae estimabilis, ac per hoc quibuscumq; fiat conditionibus, plus sorte ex pacto c. rigitur, & vsura est. An vsurarios possim appellare, vide tex. & doct. in cap. quam perniciosum de vsuris.

Et iurans non repetere vsuras potest repetere; de hoc vide tex. & doct. in c. tuas, de vsuris; quia iurans potest ab solui à iuramento; ibi videbis. & vide in c. i. de iure iurad. & de tali absolutione in alijs causis vide etiam in cap. cum contingat. de iure iurand. & ibi doct. & Imola latissime, & Oldra. in consi. cxx.

Notabis etiam in materia vsurarum, quod vsurarius non potest repetere vsuras, quas alius sibi extorxit, nisi ipse restituar, quas alij extorxit. c. Michael. c. quia frustra ne vsuris; quia auxilium legis non debet quis inuocare, si in legē committit, & ibi etiam notatur, quod exceptio, quam unus vsurarius opponit contra alium, est dilatoria, & ante item contestatam opponenda. & ibi de verbo frustra.

Et si notabis, quod vsurarij manifesti dicuntur etiam il. 32 l, qui licet non possint conuinci testibus, conuincuntur alijs præsumptionibus, vt in c. cum diocesi, de vsuris. Itaque ex illo testu probatur quod per solam famam, & argumenta possit vsurarius conuinci, & condemnari, de vsuria prauitate. Sed de hoc vide ibi Panor. & vide doct. Et iudex ex officio procedere potest contra vsurarios, sed non in Regno Neapolis; Turpe, & miserabile, quare? Nam illa reformatione indigent. & ibi per Panor. videbis, vsurarij quem fuisse, quomodo probetur quando tractatur de validitate testamenti ab eo conditi; quia secundum Hosti. postquam iudex receptis his argumentis, de quibus in d. c. cum in diocesi, ipsum declarauit vsurarium, potest dici tunc manifestus vsurarius. ibi videbis.

Quæritur si in materia vsurarum, utrum in vsura trans. 33 feratur dominium; communis opinio est dicentium quod in vsura non transfertur dominium. ita sanctus Thom. in secunda secundæ, q. lxxviiij. artic. iiij. dicens hæc verba; Si quis domum, vel agrum alterius per vsuram extorisset, non solum tenetur restituere domum, vel agrum, sed etiam fructus

fructus inde perceptos; quia sunt fructus rerum, quarum
alius est dominus, & ideo ei debentur.

Item mutuans sub spe aliquid ultra sortem habendi, non
aliter mutuatus, absque omni tamen conventione, an sit
vsurarius mentalis, & sic usurarius coram Deo; breuiter pos-
set cum distinctione ad questionem motam dici, quod aut
talis mutuans sperat aliquid ultra sortem ex mutuo, & non
ex pacto, talis usuram committit: aut sperat ex affectu ami-
cabili eius, cui mutuat, & sic non peccat.

³⁴ † Et usurarius mentalis non teneatur ad restitutionem,
de hoc videbis in c. consuluit de usuris. Et usurarius men-
tal is est, qui intendit ex mutuo aliquid ultra sortem, non
gratuite dandum, aliter non mutuaturus. Sed cui lucrum
speratum datur, non ex pacto, sed propter aliquam tac-
tam eius petitionem, iste non est usurarius pure mentalis
propter exteriora signa quibus tacite petit aliquid ultra
sortem ex mutuo. Ideo iste talis teneatur ad restitutionem.
de his videbis doctissimum Caietanum in tertio tomo.
vbi ponit sex questiones de usura & in iij, questione tra-
ctat, an omnia bona usurarij sint obligata eis, a quibus us-
urare extortae sunt. de hoc diximus supra, & tractatur in c.
vta nos. de usuris. & in ca. quanquam. de usuris in vj. & sunt
duæ opinione, ut refert Panor. in c. cum tu. & in. d. c. tua
nos. Antiquorum opinio fuit, quod omnia bona usurarij
sint tacite obligata. Hosti. Ioan. Andre. Panor. & moderni
tenent oppositum, sed Caietanus dixit in v. quest. in. dict.
tractatu in opusculis suis. Inueniemus utramque opinio-
ne in aliquo modo veram dicere; ibi videbitis. & hoc adde
ad ea, quæ superius diximus. Et in materia usurarum vide
dicto. in titulo de usuris. & vide in. vj. & in clement. & vi-
de Hostien. in sua summa. & vide sanctum Tho. in ij. ij. q.
lxxvij. & ibi Caietanus doctissimus in suis commentarijs.
Et usurarij hodie puniuntur varijs penit in foro iudicia-
li, secundum diuersitatem regionum.

Diximus supra, quod in contractu mutui post moram
possit peti interesse lucri veri cessantis, de quo per dict. in
cap. nauigandi & in cap. conquæstus. de usuris. Nunc vero
volo explanare materiam, quia quotidiana. Sed in primis

de cambijs aliqua dicemus, & quid mihi de cambijs videatur. Sed breuissime me expediam.

† Cambiorum secundum consuetudinem negotiatorum, & mercatorum, genera sunt quatuor; Quædam vera, & realia, quibus moneta in uno loco, ac tempore recipitur, & alio loco, ac tempore redditur, prout in loco redditionis tempore restitutionis marca auri valet, & in his nullum est peccatum, cessante omni dolo, & fraude. Veruntamen quum hæc ad prolixius tempus sunt, aut prorrahuntur, vix distantiori tempore plus lucri habeatur, ad usuram declinant; quia cum temporis, quo pecunia occupata tenetur, ratio habetur; ad eū usurā modum digreditur, quo tempus vendi dicitur. Quæda vero cambia sunt non vera, sed palliata, & solo nomine cambia; quibus indigens Romæ pecunia accipit pecuniam restituendam non Neapolii, sed Romæ iuxta valorem cambiorum. Neapolii, in sequenti feria: seu quoquis alio modo facti cambijs sunt. Et hæc sunt manifeste iniqua, quum vere sit ibi contractus mutui cum tali interesse. Quædam vero cambia sunt, quibus pecunia Romæ data per literas cambij soluuntur alibi: & hæc sunt licita, si seruato solito, moderato tamen lucro numerariorum, sunt cessante dolo, & cessante omni genere collusionis. Quædam demum sunt cambia ad minutum, puta cum pro ducato dantur decem argentei, aut e contra, & cætera. Et in his moderatum quoque lucrum in damno iuxta diuersarum regionum consuetudinem. Et de ista materia videbis omnia illa ad literam per dominum Cardinalem sancti Sixti, & in opusculis suis in tractatu de Cambijs.

§. DE INTERESSE.

S U M M A R I V M.

¹ Interesse materia profunda est, & quotuplex sit & num. 2.
3.17.19.

⁴ Diversæ sunt interestes species.

⁵ Interestes, est vera rei estimatio.